

ste landverraders en door de Krijgsraad ter dood veroordeeld.

Dat ik mijn vader moest vertellen over mijn bevindingen, vond ik moeilijk. Maar ik merkte al snel dat het hem niet ging om wat zijn vader nou precies had gedaan in de oorlog, maar om het doorbreken van het zwijgen. Dat deed hem goed. Iedere dinsdag interviewde ik hem en onbedoeld werkten die gesprekken therapeutisch. Eerst herinnerde hij zich bijna niets meer, maar na een tijdje kwamen de verhalen. Het hielp ook enorm dat ik er een roman van wilde maken, want hij vond het veel makkelijker om over zijn vader als een romanfiguur te praten.

Onverwerkt verdriet

Zelf heb ik geprobeerd om met de bril van 1933 naar mijn grootvaders daden te kijken. Daardoor ben ik hem een beetje gaan begrijpen. Hij zag niet wat wij na de oorlog allemaal wel zien. Hij heeft niet met voorbedachten rade gekozen voor een regime dat verantwoordelijk bleek te zijn voor de dood van miljoenen joden. Uit een combinatie van idealisme, opportunisme, vrienden die erbij zaten en vanwege geld is hij betrokken geraakt bij de NSB. En als je eenmaal in het foute systeem geloofde, kwam je er vrijwel niet meer uit. Ik kreeg heel veel reacties op het boek, van mensen die ook een 'fout' familielid hebben. Er bleek nog zoveel onverwerkt verdriet te zijn. Daarom besloot ik vervolgens een non-fictie boek te schrijven, waarin nazaten over hun familiegeschiedenis ver-

tellen om zo alle kanten van het taboe dat erop rust te belichten. Want ook al leek ons gezin voor de buitenwereld heel gewoon, ik heb vroeger altijd een ongrijpbare spanning gevoeld. Mijn vader was stug en gesloten. Soms had hij last van driftbuien, waar wij enorm van schrokken – en hij zelf ook. Totdat mijn eerste boek uitkwam. Dat heeft mijn vader zo veranderd. Hij was zo opgelucht dat hij niet meer hoefde te zwijgen. En dat hij zulke mooie reacties kreeg. Bijvoorbeeld van vrienden die zeiden: dat je daar zo lang mee hebt gelopen! Daarom moest dat tweede boek er komen, om te laten zien hoe bevrijdend het kan zijn als het zwijgen wordt doorbroken. Want praten over foute familieleden is nog steeds een groot taboe. Eén van de nazaten die ik heb geïnterviewd wilde zich op het laatste moment terugtrekken. Ondanks dat ik een pseudoniem had gebruikt. Haar vader, die fout was in de oorlog, leeft nog en ze was bang dat hij zou moeten verhuizen als het bekend werd. Daarom heb ik alle persoonlijke details over hem eruit gehaald. Veel mensen deinsden er überhaupt voor terug om hun verhaal te publiceren. Iemand zei: 'We hebben joodse vrienden en als zij hier achter komen...' Aan beide kanten zit natuurlijk pijn: bij de familie van de slachtoffers, maar ook bij de familie van de daders. Die laatste groep is veel kleiner, maar een kind van een geëxecuteerde NSB'er is net zo goed oorlogsslachtoffer als het kind van een geëxecuteerde verzetsman. Het zijn allemaal kinderen zonder vader. Maar die laatsten kregen begrip, ter-

Kinderen van foute ouders kampen nog steeds met psychische problemen

PIJNLIJK VERLEDEN

AMSTERDAM — „Alleen een paar goede vrienden en mijn gezin weten dat mijn ouders in de oorlog lid van de NSB waren.“ „Als mensen vragen hoe ik de oorlog beleefd heb, zeg ik altijd dat ik meer dan menig een meegeemaakt heb en daar is geen woord van gelopen. Maar dat de oorzaak is dat mijn ouders fout waren, dat durf ik niet te vertellen. Dat je het als kind van verkeerde ouders misschien zwaar hebt gehad, gaat er soms niet in. Ik ben nog steeds bang om afgesloten te worden, dat men het niet begrijpt en dat ik op het gedrag van mijn ouders word aangekeken, terwijl ik er niets aan kan doen.“

SCHERVEN

Bettina als 4-jarig meisje. Onder: Bettina overhandigt Paul Brood van het Nationaal Archief het eerste exemplaar van haar boek

wijl kinderen van foute ouders werden gepest en uitgesloten.

Mijn kinderen zijn nu 15, 13, en 10. Op school vertellen zij openlijk over hun overgrootvader. Mijn jongste dochter zegt er dan achteraan: 'Hij was fout, maar hij was wel een mens.' Zo ontwapenend! Als er niet over kan worden gepraat, gaat het broeien en heeft de volgende generatie er ook weer last van. Ik ben er open over en daarmee is voor mij de pijn weg. Dat voelen de kinderen. Ik leer ze heel nadrukkelijk om niet te oordelen, omdat ze zelf ook foute keuzes kunnen maken. Als mijn kind thuis komt met 'Die en die heeft dat en dat gedaan', ben ik zo'n vervelende moeder die zegt: 'Bedoelde ze het wel zo?' Natuurlijk laat ik ze eerst hun verhaal doen, maar ik kom er wel altijd op terug.

Er is nu een groep jongere nazaten van foute Nederlanders, bij wie het verleden niet meer zoveel pijn doet. Er is een enorme toeloop bij het Nationaal Archief, van kleinkinderen die op zoek gaan naar het dossier van hun foute voorouder. Ik hoop dat steeds meer mensen zullen beseffen dat het niet meer nodig is om te zwijgen." □

Een kind van een geëxecuteerde collaborateur is net zo goed een oorlogsslachtoffer'